

นวัตกรรม การท่องเที่ยว โดยชุมชน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ห้องสมุดสาขาโชติเวช

201021368

รุ่งรวี จิตภักดี

กิตติกรรมประกาศ

หนังสือ นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รับทุนอุดหนุนและรางวัล การจัดทำตำราและหนังสือปีงบประมาณ 2562 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนและผู้อ่านในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้จากหนังสือเล่มนี้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขอขอบพระคุณ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการสังคม สถาบันวิจัยวิทยาการสุขภาพ ที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำ และสำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สำหรับการชี้แนะแนวทางและคำแนะนำในการดำเนินงาน ขอขอบคุณเจ้าของงานประพันธ์ทุกท่าน ทั้งจากหนังสือ เอกสารวิชาการ และตำราทุกเล่มสำหรับการค้นคว้าและอ้างอิง อันเป็นประโยชน์ทางวิชาการ และการเขียนหนังสือ “นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน” เล่มนี้ ขอขอบคุณอาจารย์บุศรินทร์ นันทะเขต อาจารย์ประจำสำนักวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เจ้าของภาพถ่าย และภาพถ่ายจากงานวิจัยของผู้เขียนที่ใช้ประกอบเนื้อหาในเล่ม และยิ่งไปกว่านั้น ขอขอบคุณแกนนำ และสมาชิกท่องเที่ยวชุมชน ทุกชุมชน ทั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง กระบี่ ยะลา ประจวบคีรีขันธ์ น่าน สมุทรปราการ และตราด ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิจัยและให้ข้อมูลภาคสนาม ที่นำมาใช้ประกอบการเขียน เป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ยังไม่ได้เอ่ยนาม จนทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

รศ. ดร.รุ่งรวี จิตภักดี
ผู้เรียบเรียง

คกกระ คำนำ

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความหลากหลายมากกว่าอดีต ทั้งรูปแบบการให้บริการ กิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยว หรือแม้แต่พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน จนเป็นเหตุให้ชุมชนต้องปรับตัวในการดำเนินการการท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสปัจจุบัน แต่ยังคงอยู่บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กล่าวคือ ชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรและสามารถใช้การท่องเที่ยวนั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและยกระดับชุมชนให้ดีขึ้น อีกทั้งเครื่องมือในการจัดการฐานทรัพยากรชุมชน ให้ชุมชนเกิดความสามัคคีในการดูแลฐานทรัพยากร ชุมชนนั้นให้ดีขึ้นชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ

นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งของการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองที่ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน สร้างผลิตภัณฑ์ และบริการทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจ และดึงดูดกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและลดต้นทุนการให้บริการ ตลอดจนยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีมาตรฐานในสายตานักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

สารบัญ

บทที่ 1 บริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	1
1. ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	2
2. ประวัติและพัฒนาการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	3
3. หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	7
4. องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	8
5. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	9
6. ผลกระทบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	15
สรุปท้ายบท.....	17
เอกสารอ้างอิง.....	19
บทที่ 2 รูปแบบการสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	21
1. ความหมายของนวัตกรรม (Innovation).....	22
2. ความหมายของนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	23
3. ความสำคัญของนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	25
4. ประเภทของนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	26
5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	41
สรุปท้ายบท.....	44
เอกสารอ้างอิง.....	47
บทที่ 3 การสร้างนวัตกรรมจากการมีส่วนร่วม.....	49
1. นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	50
2. องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	51
3. ศักยภาพชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	53
4. การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการสร้างนวัตกรรม การท่องเที่ยวชุมชน.....	55
5. การสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	58
สรุปท้ายบท.....	67
เอกสารอ้างอิง.....	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4	กลยุทธ์และการวางแผนการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	71
1.	ความหมายของกลยุทธ์และการวางแผนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	72
2.	วงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Life Cycle)	73
3.	เครื่องมือในการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	78
4.	กลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	85
5.	การวางกลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	88
6.	การวางแผนการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	91
	สรุปท้ายบท	93
	เอกสารอ้างอิง.....	96
บทที่ 5	การพัฒนาผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยนวัตกรรม	99
1.	ความหมายของผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน	100
2.	รูปแบบของผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน	101
3.	กระบวนการ ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	103
4.	ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ..	105
5.	เครือข่ายและบทบาทของรัฐในการสนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยชุมชน	106
	สรุปท้ายบท	112
	เอกสารอ้างอิง.....	115
บทที่ 6	การสร้างมาตรฐานนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	117
1.	ความสำคัญของการสร้างมาตรฐานนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	118
2.	ประเภทของเกณฑ์มาตรฐานและรางวัลนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	119
1)	เกณฑ์มาตรฐานการเดินทางและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รับผิดชอบและ รักษาสິงแวดล้อม (The Global Sustainable Tourism Council: GSTC).....	119
2)	เกณฑ์มาตรฐานท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Standard) โดยสำนักงานเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat).....	124
3)	เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยสถาบัน การท่องเที่ยวโดยชุมชน (The Thailand Community Based Tourism Institute: CBT-I)	129

สารบัญ (ต่อ)

4) เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยกรมการท่องเที่ยว.....	131
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	
5) เกณฑ์มาตรฐานด้านที่พัก โดยกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา..	134
6) มาตรฐานท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับนานาชาติ.....	137
3. หน่วยขับเคลื่อนนวัตกรรม (Innovation Driving Unit).....	148
4. นวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	149
สรุปท้ายบท	150
เอกสารอ้างอิง.....	153
ประวัติผู้เขียน	157

สารบัญภาพ

รูปภาพที่ 1	พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	5
รูปภาพที่ 2	กิจกรรมติดตั้งแมกรอบ	10
รูปภาพที่ 3	กิจกรรม เย็บ “งอบบ้านน้ำเชี่ยว”	10
รูปภาพที่ 4	นักท่องเที่ยวล่องเรือโบราณ	11
รูปภาพที่ 5	วิถีชีวิตชาวมุสลิมบ้านทุ่งเหย็ง	11
รูปภาพที่ 6	วิถีชีวิตของชุมชนบ้านรวมไทย	12
รูปภาพที่ 7	กิจกรรมชมช้างป่าอุทยานแห่งชาติกุยบุรี	12
รูปภาพที่ 8	กิจกรรมลองทำตุ๊กตาคิง	13
รูปภาพที่ 9	กิจกรรมการเขียนตัวเมือง	13
รูปภาพที่ 10	กระบวนการเกิดผลกระทบของท่องเที่ยวโดยชุมชน	15
รูปภาพที่ 11	กระบวนการของนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	23
รูปภาพที่ 12	นักท่องเที่ยวทดลองทำไซ	28
รูปภาพที่ 13	นักท่องเที่ยวทำไซมงคล	28
รูปภาพที่ 14	ชาวประมงในพื้นที่ ต.เกาะหมาก	29
รูปภาพที่ 15	จุดเพาะเลี้ยงกุ้งสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ในต.เกาะหมาก	29
รูปภาพที่ 16	วิถีประมงใน ต.เกาะหมาก	29
รูปภาพที่ 17	นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว “ไซในหิน”	29
รูปภาพที่ 18	ผังตำนานการเดินทางของพระพุทธเจ้าหลวง	30

สารบัญภาพ (ต่อ)

รูปภาพที่ 19	แหล่งเรียนรู้รูปแบบใหม่พัฒนาจากลานยกยอของชาวประมง	30
รูปภาพที่ 20	รูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาจากการระดมความคิดเห็น.....	34
รูปภาพที่ 21	ปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านแหลมโฮมสเตย์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช	34
รูปภาพที่ 22	ชุดน้ำซำมังคุด.....	38
รูปภาพที่ 23	หมวกหมอนมังคุด	38
รูปภาพที่ 24	ม้านั่งมังคุด.....	38
รูปภาพที่ 25	ราวตากผ้ามังคุด	38
รูปภาพที่ 26	ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสกา	39
รูปภาพที่ 27	เส้นทางท่องเที่ยวภายในอำเภอและประชาสัมพันธ์.....	39
รูปภาพที่ 28	ตัวอย่างสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในแผ่นพับเส้นทางสวนมังคุดโบราณ	39
รูปภาพที่ 29	ตัวอย่างหนังสือพบหัวใจ @ลานสกา.....	40
รูปภาพที่ 30	คิวอาร์โค้ด (QR Code) เข้าชมหนังสือพบหัวใจ @ลานสกา : ลานสกาพาราไดซ์....	41
รูปภาพที่ 31	แผนภาพปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	42
รูปภาพที่ 32	การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในตำบลขนานนากในการออกแบบการท่องเที่ยว ระบบนิเวศป่าจากครบวงจร ตำบลขนานนาก อำเภอปากพนัง จังหวัด นครศรีธรรมราช	50
รูปภาพที่ 33	องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้ง 5 องค์ประกอบ	51
รูปภาพที่ 34	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำปฏิทินชานานาในตำบลขนานนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	53

สารบัญภาพ (ต่อ)

รูปภาพที่ 35	กระบวนการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 4 ระยะ.....	55
รูปภาพที่ 36	กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ตำบลขนานนากในการระดม ความคิดเห็นพัฒนาผลิตภัณฑ์พืชจาก ในพื้นที่ตำบลขนานนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	60
รูปภาพที่ 37	กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนร่วมกับทีมมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เพื่อจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนขนานนาก อำเภอปากพนัง จังหวัด นครศรีธรรมราช	60
รูปภาพที่ 38	วงจรการบริหารงานวิสาหกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์จากและการท่องเที่ยว ระบบนิเวศป่าจากครบวงจร แบบ PDCA (Plan Do Act and Check)	61
รูปภาพที่ 39	การระดมความคิดเห็นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากและ การท่องเที่ยวระบบนิเวศป่าจากครบวงจร ผ่านกระบวนการ PDCA นำโดย นาง อมรทิพย์ เพชรเกตุ ประธานกลุ่ม	62
รูปภาพที่ 40	ภาพถ่ายรวมหลังเสร็จจากการระดมความคิดเห็นระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แปรรูปผลิตภัณฑ์จากและการท่องเที่ยวระบบนิเวศป่าจากครบวงจรและ คณะทำงานจากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.....	62
รูปภาพที่ 41	โครงสร้างสมาชิกวิสาหกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์จากและการท่องเที่ยวระบบนิเวศ ป่าจากครบวงจร ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มตำบลขนานนาก.....	63
รูปภาพที่ 42	การเรียนรู้องค์ประกอบต้นจาก.....	63
รูปภาพที่ 43	กิจกรรมทำน้ำตาลจาก.....	63
รูปภาพที่ 44	การสานหมากจาก (ภาชนะใส่น้ำ).....	64
รูปภาพที่ 45	การเย็บตับจาก.....	64

สารบัญภาพ (ต่อ)

รูปภาพที่ 46	กิจกรรมการทำขนมจาก	65
รูปภาพที่ 47	กิจกรรมการแปรรูปน้ำตาลจาก	66
รูปภาพที่ 48	เส้นทางการท่องเที่ยววิสาหกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์จากและการท่องเที่ยว ระบบนิเวศป่าจากครบวงจร	67
รูปภาพที่ 49	ภาพแสดงวงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยว ดัดแปลงจาก (Butler, 1980)	74
รูปภาพที่ 50	ลำดับวงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่อำเภอบ้านดอน	77
รูปภาพที่ 51	โมเดล 4D เครื่องมือในการช่วยกำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	79
รูปภาพที่ 52	โมเดล (Design Thinking) เครื่องมือในการช่วยกำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชน	82
รูปภาพที่ 53	กรณีศึกษาของการใช้ Design Thinking ของชาวไร่จาก ในขั้นตอนของ การทำความเข้าใจ	83
รูปภาพที่ 54	กรณีศึกษาของการใช้ Design Thinking ของชาวไร่จาก ในขั้นตอนของ การกำหนดปัญหา	83
รูปภาพที่ 55	กรณีศึกษาของการใช้ Design Thinking ของชาวไร่จาก ในขั้นตอนของ การระดมความคิด	84
รูปภาพที่ 56	ผลิตผลจากขั้นตอนการระดมความคิดของชาวไร่จาก ผ่านการใช้ Design Thinking	84
รูปภาพที่ 57	กรณีศึกษาของการใช้ Design Thinking ของชาวไร่จาก ในขั้นตอนของ การสร้างต้นแบบ	84
รูปภาพที่ 58	ตัวอย่างผลิตผลจากการใช้ Design Thinking ของชาวไร่จาก	85

สารบัญภาพ (ต่อ)

รูปภาพที่	59	พิธีมิตการวางกลยุทธในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	90
รูปภาพที่	60	รูปแบบของนวัตกรรมผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน	101
รูปภาพที่	61	กระบวนการและขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน	104
รูปภาพที่	62	เครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนและบทบาทของรัฐบาล	106
รูปภาพที่	63	ประกาศนียบัตร ASEAN Homestay Award	128
รูปภาพที่	64	โล่ประกาศเกียรติคุณ ASEAN Homestay Award	128
รูปภาพที่	65	โล่ประกาศเกียรติคุณรางวัล DASTA Award โดยองค์การบริหารการพัฒนา พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	131
รูปภาพที่	66	บรรยากาศภาพมุมสูงชุมชนบ้านจุฬารัตน์พัฒนา 9	131
รูปภาพที่	67	โล่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อ้างอิง : (ท่องเที่ยวชุมชนบ้านวังทอง, 2564)	134
รูปภาพที่	68	เกียรติบัตรแสดงมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อ้างอิง : (ท่องเที่ยวชุมชนบ้านวังทอง, 2564)	134
รูปภาพที่	69	ป้ายเครื่องหมายรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	136
รูปภาพที่	70	บรรยากาศภายในโฮมสเตย์เพชรคีรี	136
รูปภาพที่	71	กิจกรรมการสร้างศิลปะกวาดล้าง	145
รูปภาพที่	72	ประกาศนียบัตรที่ชุมชนได้รับ	145
รูปภาพที่	73	การสาธิตทำขนมคลจิ๋ว	146
รูปภาพที่	74	กิจกรรมทำขนมคลจิ๋ว	146
รูปภาพที่	75	ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน	146

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	รูปแบบประสาทสัมผัสของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	14
ตารางที่ 2	ความรู้ความเข้าใจในการคำนวณต้นทุนค่าบริการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์บ้านแหลมโสมสത്യ.....	32
ตารางที่ 3	ต้นทุนค่าอาหารเช้า.....	35
ตารางที่ 4	ต้นทุนค่าอาหารเที่ยงและอาหารเย็น (แยกตารางในแต่ละมื้อ).....	35
ตารางที่ 5	ต้นทุนค่าอาหารสำหรับบุคคลทั่วไป.....	36

สามารถยืมและติดตามหนังสือใหม่ได้ที่ ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ Walai Autolib

<https://lib.rmutp.ac.th/bibitem?bibid=b00108546>

นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน = Community-based tourism innovation / รุ่งรวี จิตภักดี.

รุ่งรวี จิตภักดี.

My list

Subject

[การท่องเที่ยวโดยชุมชน.](#)
[อุตสาหกรรมท่องเที่ยว.](#)
[การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.](#)
[การท่องเที่ยว.](#)

Details

Published

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2566.

Detail

155 หน้า : ภาพประกอบ ; 26 ซม.

ISBN

9789740342069

สำหรับเพื่อการศึกษาอย่างเต็มที่